PWYLLGOR CRAFFU DYSGU A DIWYLLIANT

Cofnodion cyfarfod anghysbell a gynhaliwyd ar wedi'i Ailgynnull (o 8 Medi), 6 Hydref, 2022.

Mae-r Agenda ar gael yma.

Mae recordiad y cyfarfod ar gael yma.

Yn Bresennol: Y Cynghorydd R.R. Thomas (Cadeirydd); Cynghorydd H.M. Payne (Is-Gadeirydd); Cynghorwyr A. Asbrey, R.E. Godfrey, E.J. Goodjohn, W.A. Hennessy, N.P. Hodges, J. Lynch-Wilson, J.M. Norman a E. Penn.

Aelodau cyfetholedig: Dr. M. Price (Yr Eglwys Gatholig) a R. Morteo ((Yr Eglwys yng Nghymru).

Hefyd yn bresennol: Cynghorwyr R.M. Birch (Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Gymraeg) a E. Williams (Aelod Cabinet dros Gofal Cymdeithasol ac Iechyd).

316 CYHOEDDIAD -

Cyn cychwyn busnes y Pwyllgor, darllenodd y Cadeirydd y datganiad a ganlyn: "A gaf i atgoffa pawb sy'n bresennol y bydd y cyfarfod yn cael ei ffrydio'n fyw yn ogystal â'i recordio trwy'r rhyngrwyd ac mae'r recordiad hwn wedi'i archifo i'w weld yn y dyfodol."

317 YMDDIHEURIADAU AM ABSENOLDEB –

Derbyniwyd y rhain gan Gynghorwyr W. Gilligan a N.B. Marshallsea; a L. Barrowclough (Rhiant-lywodraethwr – Sector Cynradd)

318 DATGANIADAU BUDDIANT –

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiadau buddiant.

319 ADRODDIAD MONITRO CYNLLUN CYFLENWI BLYNYDDOL: PERFFORMIAD CHWARTER 1 2022/23 (CDS) –

Cyflwynwyd yr adroddiad perfformiad gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau gan amlinellu cynnydd y Cyngor yn Chwarter 1 (Ch1) (1 Ebrill, 2022 - 30 Mehefin, 2022) tuag at gyflawni ei ymrwymiadau Cynllun Cyflawni Blynyddol (2022/23) fel y'u haliniwyd â'i Amcanion Lles Cynllun Corfforaethol.

Priodolwyd statws perfformiad Gwyrdd i bob un o 4 Amcan Lles y Cynllun Corfforaethol yn Ch1 i adlewyrchu'r cynnydd da a wnaed hyd yma o ran cyflawni ymrwymiadau Cynllun Cyflawni Blynyddol y Cyngor ar gyfer 2022/23.

Priodolwyd statws perfformiad Gwyrdd i 94% (341 allan o 362) o weithgareddau arfaethedig a amlinellir yng Nghynllun Cyflawni Blynyddol y Cyngor sy'n adlewyrchu'r cynnydd cadarnhaol a wnaed yn ystod y chwarter, priodolwyd statws Melyn i 1% (2) o weithgareddau wedi'u cynllunio a phriodwyd statws Coch i 5% (19) o weithgareddau wedi'u cynllunio.

O’r 128 o fesurau perfformiad sy'n cyd-fynd ag Amcanion Lles Cynllun Corfforaethol y Cyngor, adroddwyd data ar gyfer 32 o fesurau lle roedd statws perfformiad yn berthnasol. Priodolwyd statws perfformiad Gwyrdd i 58% (18) ohonynt, statws Melyn i 13% (4) ohonynt, a statws Coch i 31% (10) ohonynt. Nid oedd statws perfformiad yn berthnasol ar gyfer 96 o fesurau, roedd 22 o'r rhain yn ymwneud â'r mesurau hynny oedd yn sefydlu perfformiad llinell sylfaen ar gyfer 2022/23. Cafodd 67 o'r mesurau hynny eu monitro'n flynyddol ac am 7 o'r mesurau ni roddwyd unrhyw ddiweddariad.

Mewn perthynas â'r gweithgareddau a gynlluniwyd o fewn cylch gwaith y Pwyllgor Craffu Dysgu a Diwylliant, priodolwyd statws perfformiad gwyrdd i 97% (68 allan o 70) a statws coch i 3% (2). O'r 5 mesur a adroddwyd, priodolwyd statws perfformiad Gwyrdd i 40% (2), a statws Coch i 60% (3).

Roedd yr adroddiad yn gofyn i Aelodau Etholedig ystyried canlyniadau perfformiad Ch1 a'r camau adferol arfaethedig i fynd i'r afael â meysydd tanberfformio a nodwyd. Ar ôl ei ystyried, argymhellwyd y dylai'r Pwyllgor Craffu gyfeirio ei farn ac unrhyw argymhellion i'r Cabinet i'w hystyried.

Yn dilyn cyflwyniad y Cyfarwyddwr, tynnodd y Cadeirydd sylw at y materion gyda recriwtio staff arbenigol o fewn Addysg, oedd wedi cael eu cyfeirio atynt yn yr adroddiad, ac ymholiadau i ba bynciau yr oedd hyn yn broblem fwyaf, i ysgolion y Cyngor. Mewn ymateb, dywedodd y Cyfarwyddwr fod anawsterau penodol ar recriwtio staff i ysgolion cyfrwng Cymraeg, ac i ddysgu Cymraeg fel ail iaith, yn ogystal â phynciau Gwyddoniaeth, Dylunio a Thechnoleg a Mathemateg (STEM), ond bod hyn yn adlewyrchu tueddiadau cenedlaethol, ac o bwysau o fewn y proffesiwn addysgu yn gyffredinol.

Ychwanegodd y Pennaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Lles fod pwysau tebyg, sylweddol yn bresennol o fewn y sector Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), yn enwedig wrth recriwtio staff cymorth arbenigol, oherwydd, yn rhannol, i ddiffyg adnoddau o fewn pyllau staffio asiantaeth, i lenwi swyddi gwag angenrheidiol. Roedden nhw'n rhagweld bod yr anawsterau hyn yn debygol o waethygu gan y cynnydd arferol mewn absenoldeb salwch wrth fynd i fisoedd y Gaeaf, a bod angen bod yn barod am faterion o'r fath.

Ategodd y Pennaeth Safonau a Darpariaeth yr anawsterau o ran recriwtio athrawon Cymraeg yn benodol, a chynghorodd, yn gysylltiedig â'r materion yn ymwneud â recriwtio, bod diffyg Athrawon Newydd gymhwyso (ANGau) ar hyn o bryd yn ymuno â'r gweithlu, a'i bod yn ymddangos bod tueddiad o ymddeoliad

cynnar cynyddol ymhlith staff addysgu ers pandemig Covid-19, a'r cyfan yn ychwanegu at y pwysau ar staffio yn ysgolion Bro Morgannwg.

Yn dilyn ymholiad gan y Cadeirydd, cadarnhawyd gan y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau a'r Pennaeth Safonau a Darparu, nad oedd trafferthion staffio'n cael eu gwaethygu ymhellach gan y cwricwlwm ysgolion a oedd newydd ei gyflwyno, gan nad oedd hyn wedi'i weithredu'n llawn ar draws pob ysgol eto, tra bod anawsterau staffio yn faterion a oedd eisoes yn bodoli.

Gofynnodd yr Is-gadeirydd a oedd cynlluniau mewn lle i fynd i'r afael â'r cynnydd disgwyliedig yn y galw am wasanaethau lles disgyblion oherwydd yr amodau economaidd presennol. Dywedodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau fod nifer sylweddol o gamau wedi'u cymryd o amgylch y mater hwn, gan gynnwys gofynion penodol a roddwyd ar waith gan Banel Iechyd Cymdeithasol, Emosiynol a Meddyliol. Ychwanegodd y Cyfarwyddwr fod y materion hyn wedi cael sylw pellach drwy'r arfer o asesu anghenion pob plentyn, er mwyn nodi'r camau gorau i'w cymryd i ddiwallu eu hanghenion o ystod eang o gymorth sydd ar gael, p'un a ddarperir yn fewnol neu'n allanol, ar sail unigol.

Ychwanegodd y Pennaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol a Lles fod Cynllun Gweithredu ar Iechyd Meddwl Cymdeithasol ac Emosiynol wedi ei greu cyn y pandemig, gan gynnwys nifer o gamau a adroddwyd ar y Pwyllgor hwn yn 2021, fodd bynnag, roeddent yn cydnabod bod Pandemig Covid-19 wedi dwysau pryderon yn y maes hwn. Fe wnaethon nhw gynghori bod cynnydd da yn cael ei wneud gan ysgolion wrth fabwysiadu 'dull gweithredu ysgol gyfan' o fynd i'r afael â'r anghenion Iechyd Meddwl a Lles Cymdeithasol ac Emosiynol ymhlith eu disgyblion, a bod mesurau ataliol llwyddiannus yn cael eu cymryd ar draws ysgolion y Cyngor. Roedd buddsoddiad wedi'i wneud i hyfforddiant Ysgolion sy'n Deall Trawma dros y tair blynedd diwethaf, ac ar hyn o bryd, ychwanegir at hyn gyda hyfforddiant arbenigol ychwanegol o fewn y maes hwn, a buddsoddiad ychwanegol mewn gwasanaethau cwnsela. Er bod gwaith ataliol sylweddol yn cael ei wneud, roedden nhw'n cydnabod y byddai angen gwaith pellach i fynd i'r afael â heriau sy'n dod i'r amlwg ynghylch lles disgyblion, wrth symud ymlaen.

Tynnodd y Cynghorydd Lynch-Wilson sylw at yr anawsterau yr oedd rhai disgyblion wedi'u profi wrth reoli'r broses o symud yn ôl i amgylchedd yr ysgol ar ôl cael eu cadw gartref yn ystod y pandemig, a chanmolodd ymdrechion a wnaed gan ysgolion wrth gynorthwyo disgyblion â materion o'r fath, a oedd mewn rhai achosion yn parhau. Ar y pwynt hwn, cytunodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau bod effaith barhaus o'r pandemig ar ysgolion ar hyn o bryd, gyda lefelau presenoldeb yn dal i gael eu heffeithio'n negyddol, er enghraifft. Ychwanegodd y Cyfarwyddwr bod y Tîm Cynhwysiant yn gweithio'n agos gyda theuluoedd plant oedd yn ei chael yn anodd dychwelyd i'r ysgol, a bod mwy o waith i'w wneud, ar y cyd ag ysgolion a theuluoedd, ar wella presenoldeb ysgolion ar ôl y pandemig.

Holodd y Cynghorydd Penn y rhesymau am y trafferthion wrth ddenu staff i ddysgu'r Gymraeg a recriwtio staff cynorthwyol yn benodol. Mewn ymateb i'r ymholiad hwn, cynghorodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau mai yn bennaf oherwydd nifer annigonol o athrawon oedd ar gael neu'n ymuno â'r proffesiwn yn gyffredinol, a bod angen cymell hyn, yn enwedig ynghylch addysgu'r Gymraeg.

Dywedodd y Cyfarwyddwr fod cynlluniau ar gael i gynorthwyo athrawon sy'n siarad Cymraeg mewn ysgolion cyfrwng Saesneg i gael mynediad at hyfforddiant er mwyn gallu trosglwyddo i addysgu o fewn y system ysgolion Cymraeg, er mai dim ond nifer fechan o athrawon o fewn ardal Consortiwm Canolbarth y De oedd wedi manteisio ar hyn hyd yma.

Dywedodd yr Aelod Cabinet dros Addysg, y Celfyddydau a'r Iaith Gymraeg fod tystiolaeth yn awgrymu yn aml ei bod yn well gan staff addysgu weithio o fewn y sector cyfrwng Saesneg nag mewn ysgolion cyfrwng Cymraeg am fod graddfa fwy y system ysgolion cyfrwng Saesneg yn darparu mwy o gyfleoedd ar gyfer datblygu gyrfa a dyrchafiadau. Bu'r Aelod Cabinet hefyd yn tynnu sylw at waith llwyddiannus Dosbarth Gorwel yn ysgol anghenion addysgol arbennig Ysgol y Deri, wrth gefnogi plant a gafodd anawsterau difrifol wrth drosglwyddo'n ôl i leoliad yr ysgol, a chroesawu ehangu'r prosiect hwn.

Rhoddodd y Pennaeth Safonau a Darpariaeth gipolwg pellach ar fenter Dosbarth Gorwel. Eglurodd y ddau fod y prosiect wedi'i sefydlu i ddechrau fel treial gydag wyth o ddisgyblion a'u bod bellach wedi ehangu i gynnwys 16 o ddisgyblion ac i ateb y galw cynyddol am ddarpariaeth o'r fath. Fe wnaethant amlinellu llwyddiannau'r prosiect wrth sicrhau canlyniadau cadarnhaol i'r disgyblion dan sylw, o ran cymwysterau a gafwyd, cyrchu dysgu parhaus, a gwell lles.

Wedi hynny, fe wnaeth y Cynghorydd Godfrey y pwynt y gallai niferoedd isel o athrawon Cymraeg sydd ar gael i ysgolion y Cyngor fod yn arwydd o lefelau siaradwyr Cymraeg yr ardal, o'i gymharu â rhannau eraill o Gymru. Fe wnaethon nhw hefyd dynnu sylw at yr adborth a gawsant gan athrawon, a oedd wedi sôn am yr anawsterau o ran rheoli ymddygiad disgyblion fel rhai oedd wedi amharu ar apêl addysgu fel proffesiwn, ac wedi galw am fwy o gefnogaeth i athrawon yn y maes hwn. I'r pwynt hwn, cynghorodd y Cyfarwyddwr Dysgu a Sgiliau, er nad oedden nhw o reidrwydd yn cytuno â phwynt y Cynghorydd, bu gwaith ychwanegol o gwmpas hyn gydag ysgolion, i sicrhau bod ganddynt ddysgu proffesiynol digonol mewn lle i allu delio â materion fel ymddygiad disgyblion aflonyddgar. Roedd hyn yn cynnwys Hyfforddiant Seiliedig ar Drawma a oedd yn galluogi ysgolion i nodi rhesymau y tu ôl i ymddygiad aflonyddgar ac i weithredu dulliau i ddelio â hyn. Amlygodd y Cyfarwyddwr hefyd mai bwriad llacio'r drefn atebolrwydd a symud tuag at dargedau penodol i ddisgyblion oedd cynorthwyo ysgolion i leddfu rhywfaint ar y pwysau ar staff addysgu a achoswyd drwy gyhoeddi canlyniadau ysgolion, dan y system flaenorol.

Cododd y Cynghorydd Hodges ar bwynt y Cynghorydd Godfrey o ran niferoedd o siaradwyr Cymraeg yn ardal de Cymru, gan dynnu sylw at y ffaith bod niferoedd y siaradwyr Cymraeg, yn ogystal â maint y ddarpariaeth addysg cyfrwng Cymraeg ym Mro Morgannwg yn tyfu, ac o ystyried hyn, bod angen i'r Cyngor a Llywodraeth Cymru roi cynlluniau ar waith i allu cwrdd â'r galw cynyddol hwn.

Yn olaf, ailadroddodd y Cynghorydd Norman y mater o ddisgyblaeth disgyblion mewn ysgolion, gan gyfleu pryderon a fynegwyd iddynt gan athrawon ynghylch anawsterau o ran rheoli ymddygiad disgyblion aflonyddgar. Fe wnaethon nhw awgrymu bod angen darpariaeth ychwanegol y tu allan i ddosbarthiadau prif ffrwd,

er mwyn cynorthwyo ysgolion ac athrawon i reoli ymddygiad aflonyddgar yn yr ystafell ddosbarth.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach yn ymwneud â'r adroddiad hwn, gwnaeth y Pwyllgor wedyn

ARGYMHELLWYD –

(1) NODI'r canlyniadau perfformiad a'r cynnydd a wnaed tuag at gyflawni gmrwymiadau Cynllun Cyflawni Blynyddol 2022/23, sy'n cyd-fynd ag Amcanion Llesiant Cynllun Corfforaetholl y Cyngor o fewn cylch gorchwyl y Pwyllgor.

(2) NODI'r camau adferol sydd i'w cymryd i fynd i'r afael â meysydd o danberfformio ac i fynd i'r afael â'r heriau allweddol a nodwyd o fewn cylch gorchwyl y Pwyllgor.

<u>Rhesymau dros yr argymhellion</u>

(1) Sicrhau bod y Cyngor yn dangos yn glir y cynnydd sy'n cael ei wneud tuag at gyflawni ei ymrwymiadau yng Nghynllun Cyflawni Blynyddol 2022/23 gyda'r nod o wneud gwahaniaeth cadarnhaol i fywydau dinasyddion Bro Morgannwg.

(2) Sicrhau bod y Cyngor yn asesu ei berfformiad yn effeithiol yn unol â'r gofyniad i foldome ei ofynion perfformiad fel y'u hamlinellir yn Neddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 ac sy'n adlewyrchu gofyniad Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 ei fod yn manteisio i'r eithaf ar ei gyfraniad at gyflawni nodau llesiant Cymru.

320 CAU CYFRIFON REFENIW 2021/22. (CDS) –

Cafodd yr adroddiad ei gyflwyno i'r Pwyllgor gan y Rheolwr Cymorth Cyllid. Roedd y sefyllfa refeniw diwedd blwyddyn yn amrywiant andwyol o £13k ar ôl trosglwyddiadau net i gronfeydd wrth gefn o £18.151m, yn cynnwys £642k a drosglwyddwyd i Gronfa'r Cyngor, £18.818m a drosglwyddwyd i gronfeydd wrth gefn penodol o refeniw, £118k a dynnwyd o'r Gronfa Yswiriant a £1.191m o arian wrth gefn i ariannu'r Rhaglen Gyfalaf. £12.510 oedd gan Gronfa'r Cyngor ar 31 Mawrth 2022.

Gosodwyd targed arbedion refeniw o £500k ar gyfer 2021/22 a bu diffyg o £120k yn erbyn y targed hwn yn y flwyddyn, byddai gwneud y gwaith o gyflawni'r arbedion hyn yn parhau i gael ei fonitro yn ystod 2022/23

Yn dilyn y cyflwyniad, diolchodd yr Is-gadeirydd i'r Rheolwr Cymorth Cyllid am eu hadroddiad, a'u llongyfarch ar ôl cyflawni'r dasg anodd o ariannu'r holl waith a gynhaliwyd, wrth aros o fewn y gyllideb a ddyrannwyd.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau pellach yn ymwneud â'r adroddiad hwn, gwnaeth y Pwyllgor wedyn

ARGYMHELLWYD –

(1) NODI'r mesurau ariannol a gymerwyd ac a gynigiwyd.

(2) NODI cyllideb ddiwygiedig Derfynol 2021/22, fel y nodir yn Atodiad 1 i'r adroddiad.

Rheswm dros yr argymhellion

(1&2) O ystyried cynnwys yr adroddiad a'r gyllideb ddiwygiedig ar gyfer 2021/22 sy'n adlewyrchu cynnydd yn y Grant Cynnal Refeniw a ddyfarnwyd gan Lywodraeth Cymru yn ystod 2021/22 yn ogystal â'r mesurau ariannol a gymerwyd ac a gynigir.

321 CAU CYFRIFON CYFALAF 2021/22. (CDS) –

Cafodd yr adroddiad ei gyflwyno i'r Pwyllgor gan y Rheolwr Cymorth Cyllid. Roedd yr adroddiad yn hysbysu'r Pwyllgor o sefyllfa ariannol dros dro Rhaglen Gyfalaf y Cyngor ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22.

Cyfanswm y gwariant cyfalaf yn ystod y flwyddyn oedd £66.411m a oedd yn gofyn am dynnu cyllid £1.191m o arian wrth gefn.

Heb unrhyw sylwadau na chwestiynau yn ymwneud â'r adroddiad hwn, gwnaeth y Pwyllgor wedyn

ARGYMHELLWYD – NODI'r sefyllfa gyfalaf diwedd blwyddyn ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22.

Rheswm dros yr argymhelliad

O ystyried cynnwys yr adroddiad a'r sefyllfa gyfalaf diwedd blwyddyn ar gyfer blwyddyn ariannol 2021/22.